

ΚΡΙΣΙΜΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΔΙΕΘΝΩΣ ΚΑΙ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ. Η ΕΚΡΗΚΤΙΚΗ ΑΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ Η ΔΙΟΓΚΩΣΗ ΤΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

Καθηγητής Νίκος Λέανδρος

Μέλος Π.Σ. ΠΡΑΤΤΩ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η υγειονομική κρίση που ξεκίνησε στα τέλη του 2019 και βρίσκεται σε εξέλιξη έχει τεράστιες επιπτώσεις στην παγκόσμια οικονομία και σε όλα τα πεδία της κοινωνικής ζωής διεθνώς και στη χώρα μας. Αυτό γίνεται εμφανές από την εκρηκτική άνοδο του πληθωρισμού, την τεράστια διόγκωση των ανισοτήτων και της φτώχειας, την άνοδο της υπερχρέωσης χωρών, επιχειρήσεων και νοικοκυριών, τις αλλαγές στον τρόπο οργάνωσης της εργασίας κλπ. Ωστόσο, υπάρχουν μεγάλες διαφορές από χώρα σε χώρα καθώς η επίδραση ενός εξωγενούς παράγοντα όπως η πανδημία επηρεάζεται ουσιαστικά από τις πολιτικές αποφάσεις και τα οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά κάθε χώρας. Συνεπώς, η παρούσα εισήγηση αναφέρεται σε ορισμένες κρίσιμες οικονομικές εξελίξεις στο διεθνές πλαίσιο και στην Ελλάδα που επηρεάζονται από την πανδημία, αλλά και από άλλους παράγοντες που διαφοροποιούν ουσιαστικά τη δυναμική των προβλημάτων και τις επιπτώσεις τους.

Στην αρχή της πανδημίας οι περισσότερες εκτιμήσεις των αναλυτών στα χρηματοοικονομικά ιδρύματα και στους διεθνείς οργανισμούς ήταν γενικά αισιόδοξες όσον αφορά στις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην οικονομία. Ανέμεναν μια κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας τύπου V. Αρχικά μια απότομη μείωση του ΑΕΠ λόγω των λοκντάουνς που επιβλήθηκαν στην Κίνα και σε άλλες χώρες που θα την ακολουθούσε απότομη ανάκαμψη όταν τα περιοριστικά μέτρα θα χαλάρωναν. Το ελατήριο της οικονομίας προέβλεπαν, θα συμπιέζονταν προς τα κάτω και μετά θα εκτινάσσονταν ανοδικά με ακόμα μεγαλύτερη δύναμη απ' ό,τι στο παρελθόν.

Σήμερα, η κατάσταση είναι πολύ διαφορετική και ο προβληματισμός έντονος. Το ΑΕΠ έχει ανακάμψει στα προ της κρίσης επίπεδα, ή αυτό θα συμβεί σύντομα, όμως έχουν διογκωθεί υπερβολικά ανισορροπίες που συνδέονται με δομικά προβλήματα της παγκόσμιας οικονομίας που έχει προκαλέσει η νέο-φιλελεύθερη διαχείριση του Καπιταλισμού, ενώ έχουν εμφανιστεί και νέα. Αυτό δημιουργεί έντονες ανησυχίες για παρατεταμένη αστάθεια με απρόβλεπτες συνέπειες και εντείνει τις γεωπολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές συγκρούσεις. Στη συνέχεια θα αναφερθώ κυρίως στην απότομη άνοδο των τιμών και στη διόγκωση των ανισοτήτων και της φτώχειας. Τα ζητήματα αυτά συνδέονται στενά μεταξύ τους και κατά τη γνώμη μου πρέπει να εξετάζονται σε συνδυασμό, λαμβάνοντας βέβαια υπόψη τις ιδιομορφίες κάθε χώρας. Την οπτική αυτή υιοθετεί η παρούσα εισήγηση.

Η ΕΠΑΝΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ Η ΑΝΟΔΟΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Η εκρηκτική άνοδος του πληθωρισμού τροφοδοτείται από πληθώρα παραγόντων τόσο από την πλευρά της προσφοράς όσο και από την πλευρά της ζήτησης. Το γεγονός αυτό προαναγγέλλει διάρκεια και ένταση των πληθωριστικών πιέσεων. Στις ΗΠΑ ο πληθωρισμός έφτασε το 7,5% τον Ιανουάριο καταγράφοντας το υψηλότερο επίπεδο εδώ και 40 χρόνια, ενώ στις χώρες του ΟΟΣΑ ανήλθε σε 6,6% το Δεκέμβριο που είναι το υψηλότερο επίπεδο πληθωρισμού από τον Ιούλιο του 1991. Στη ζώνη του ευρώ η αύξηση του ΔΤΚ ήταν 5,1% τον Ιανουάριο 2022 έναντι του Ιανουαρίου 2021 που είναι η υψηλότερη αύξηση από την έναρξη τήρησης αρχείων το 1997¹.

Στην Ελλάδα ο πληθωρισμός ανήλθε σε 6,2% τον Ιανουάριο 2022, δηλαδή είναι υψηλότερος από τον μέσο όρο στη ζώνη του ευρώ. Οι μεγαλύτερες αυξήσεις καταγράφονται στην ενέργεια και στα τρόφιμα. Ενδεικτικά σημειώνω την άνοδο του ΔΤΚ μεταξύ Ιανουαρίου 2022-Ιανουαρίου 2021 σε²:

- Φυσικό αέριο: 154,8%
- Ηλεκτρισμός: 56,7%
- Πετρέλαιο θέρμανσης: 36%
- Καύσιμα και λιπαντικά: 21,6%
- Αρνί και κατσίκι: 17,6%
- Ελαιόλαδο: 15,4%
- Λαχανικά: 14,4%
- Πατάτες: 12,3%
- Ζυμαρικά: 7,1%
- Ένδυση & Υπόδηση: 7%
- Ψάρια: 5,9%

Οι βασικοί παράγοντες που τροφοδοτούν την εκρηκτική άνοδο του πληθωρισμού διεθνώς είναι:

Κατ' αρχήν η αποσύνθεση της εφοδιαστικής αλυσίδας που επέφερε ο κορονοϊός. Τα λοκντάουνς περιόρισαν πολύ τις μεταφορές, μείωσαν την παραγωγή και τις επενδύσεις καθώς υπάρχει αβεβαιότητα ως προς την εξέλιξη της πανδημίας και άλλαξαν τη σύνθεση της κατανάλωσης υπέρ βιομηχανικών προϊόντων που μπορούν να παραγγελθούν ηλεκτρονικά και σε βάρος των υπηρεσιών που επλήγησαν από τα λοκντάουνς (το λεγόμενο στη διεθνή βιβλιογραφία composite effect). Έτσι υπήρξαν ελλείψεις σε βιομηχανικά προϊόντα και ανταλλακτικά, αλλά και συσσώρευση προϊόντων σε λιμάνια και σταθμούς μεταφορών. Όταν σταμάτησαν ή χαλάρωσαν τα λοκντάουνς υπήρξε απότομη αύξηση της ζήτησης με συνέπεια την πρωτοφανή αύξηση των ναύλων (πενταπλασιάστηκαν το πρώτο

¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/14233881/2-02022022-AP-EN.pdf/ae797c3b-899c-8d61-afd6-a08eb5f086f6>

² https://www.statistics.gr/el/statistics?p_p_id=documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_cacheability=cacheLevelPage&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=4&p_p_col_pos=1&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN_javax.faces.resource=document&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN_in=downloadResources&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN_documentID=455139&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN_locale=el

εξάμηνο του 2021) και του κόστους μεταφοράς γενικότερα. Συνεπώς, τόσο από την πλευρά της ζήτησης όσο και από την πλευρά του κόστους υπήρξαν έντονες και απότομες πληθωριστικές πιέσεις.

Οι πιέσεις αυτές ενισχύθηκαν από την εκτίναξη των τιμών φυσικού αερίου λόγω ενός συνδυασμού οικονομικών και γεωπολιτικών παραγόντων. Δηλαδή αύξηση της ζήτησης LNG χωρίς αντίστοιχη αύξηση προσφοράς, αύξηση των τιμών δικαιωμάτων εκπομπών ρύπων διοξειδίου του άνθρακα (100% το πρώτο εξάμηνο του 2021) και δυσκολίες στον εφοδιασμό της Ευρώπης με το ρωσικό φυσικό αέριο.

Ωστόσο, η μεγάλη αύξηση των τιμών φυσικού αερίου δεν δικαιολογεί πλήρως τη μεγάλη αύξηση της τιμής του ηλεκτρικού ρεύματος που είναι πολύ μεγαλύτερη στην ΕΕ (400% το τελευταίο τετράμηνο του 2021 έναντι του μέσου όρου την αντίστοιχη περίοδο 2016-20) σε σύγκριση με τις ΗΠΑ 75%, Ιαπωνία 80%, Αυστραλία 170%³. Μια σειρά ενδογενών προβλημάτων και λανθασμένων πολιτικών της ΕΕ έχει οδηγήσει σε αυτή την εξέλιξη.

Τα δομικά προβλήματα των ευρωπαϊκών αγορών ηλεκτρικής ενέργειας σχετίζονται με 2 κυρίως παράγοντες:

(1) το λεγόμενο **target model**, δηλαδή με τον τρόπο που επιχειρείται η οργάνωση της ενιαίας αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, και

(2) τον τρόπο λειτουργίας της **ευρωπαϊκής αγοράς συναλλαγών των δικαιωμάτων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα**.

Στο πλαίσιο του TARGET δημιουργήθηκαν, σε όλες τις εθνικές αγορές ηλεκτρικής ενέργειας της ΕΕ, 4 επιμέρους αγορές ηλεκτρικής ενέργειας (προ-ημερήσια, ένδο-ημερήσια, εξισορρόπησης και προθεσμιακή) που προκάλεσαν την αύξηση του αριθμού των συναλλαγών συμβολαίων ηλεκτρικής ενέργειας και την αύξηση του αριθμού των συμμετεχόντων εμπόρων με συνέπεια την ένταση της κερδοσκοπίας και τη μεγάλη άνοδο των τιμών σε όλες τις ευρωπαϊκές αγορές.

Η νεοφιλελεύθερης έμπνευσης δημιουργία αγορών στην ηλεκτρική ενέργεια (που λειτουργούν με την **οριακή τιμή ως τιμή εκκαθάρισης**) και εμπορίας εκπομπών ρύπων διοξειδίου του άνθρακα για τον περιορισμό της μόλυνσης της ατμόσφαιρας έχει οδηγήσει σε συμπτώσεις επιχειρήσεων για τη χειραγώγηση των τιμών σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο και σε αχαλίνωτη κερδοσκοπία. Το αποτέλεσμα είναι από τη μια μεριά τεράστια κέρδη για επιχειρήσεις, εμπόρους και κερδοσκόπους που δραστηριοποιούνται σ' αυτές τις αγορές και από την άλλη, τεράστια αύξηση των τιμών και ενεργειακή φτώχεια για τους καταναλωτές.

Δυστυχώς, η Ελλάδα έχει πληγεί ιδιαίτερα από τις ευρωπαϊκές πολιτικές στην ενέργεια και το 2021 ήταν η δεύτερη ακριβότερη χώρα στην ΕΕ μετά την Ιταλία στη χονδρεμπορική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. Στο γεγονός αυτό μεγάλο ρόλο διαδραματίζουν:

(1) η μείωση των εγχώριων εξορύξεων λιγνίτη στον οποίο βασίζονταν παραδοσιακά η ελληνική οικονομία για την παραγωγή φτηνής ενέργειας (οι λιγνιτικές μονάδες καλύπτουν

³ <https://www.ot.gr/2022/01/23/apopseis/experts/ti-symvainei-me-tis-times-ilektrikis-energeias-stin-eyropi-kai-stin-ellada/>

πλέον το 12-15% της συνολικής εγχώριας κατανάλωσης) και η αντικατάστασή του από εισαγόμενο φυσικό αέριο,

(2) η διαχρονική αποτυχία των ελληνικών κυβερνήσεων για την ανάπτυξη των εγχώριων πηγών γεωθερμίας και φυσικού αερίου, και

(3) η αποτυχία των ΑΠΕ να προσφέρουν ποσότητες ενέργειας σε μεγάλη κλίμακα ιδίως σε χώρες, όπως η Ελλάδα, όπου λειτουργεί μεγάλος αριθμός μικρών, αλλά ελάχιστα αποδοτικών έργων.

Για τον Έλληνα καταναλωτή η κατάσταση γίνεται πολύ χειρότερη μετά την επιβολή πληθώρας φόρων, τελών και επιβαρύνσεων στο λογαριασμό του ηλεκτρικού ρεύματος. Επιπλέον, μετά την ιδιωτικοποίηση της ΔΕΗ η εταιρία έχει χάσει τον οιονεί κοινωνικό της χαρακτήρα και δίνει έμφαση στην κερδοφορία της ανεβάζοντας κατά το δυνατόν τις τιμές αδιαφορώντας για τις κοινωνικές επιπτώσεις.

Η δραματική αύξηση του κόστους της ενέργειας προκαλεί αλυσιδωτά κύματα αυξήσεων συντηρώντας και ενισχύοντας τον πληθωρισμό. Ιδιαίτερα αρνητικές είναι οι εξελίξεις στον αγροτικό τομέα τόσο διεθνώς όσο και στη χώρα μας. Η αύξηση των τιμών των λιπασμάτων, των ζωοτροφών, του ρεύματος και του νερού μειώνουν την παραγωγή και αυξάνουν τις τιμές για τους καταναλωτές. Επιπλέον, υπάρχει τεράστιο πρόβλημα με πολλές ΤΟΕΒ (Τοπικοί Οργανισμοί Εγγείων Βελτιώσεων) ιδίως σε Δυτική Ελλάδα και Πελοπόννησο που έχουν συσσωρεύσει μεγάλα χρέη στη ΔΕΗ. Σύμφωνα με δημοσιεύματα η ΔΕΗ είναι έτοιμη να κόψει το ρεύμα σε περίπου 40 ΤΟΕΒ και ήδη το έκανε στην ΤΟΕΒ Κατοχής Αιτωλοακαρνανίας που αρδεύει περίπου 65 000 στρέμματα⁴.

Ο πληθωρισμός θα έχει λοιπόν διάρκεια και θα πλήξει περισσότερο τη χώρα μας απ' ότι τις άλλες χώρες της ευρωζώνης λόγω των δομικών προβλημάτων που εμφανίζονται τόσο στον τομέα της ενέργειας, όσο και στη λειτουργία της οικονομίας ευρύτερα. Η στρέβλωση του ανταγωνισμού, τα καρτέλ και οι ολιγοπωλιακές δομές που χαρακτηρίζουν τις αγορές πολλών προϊόντων θα έχουν ως συνέπεια το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος του κόστους να μετακυλιέται στην τελική τιμή επιβαρύνοντας τους καταναλωτές⁵. Υπ' αυτές τις συνθήκες οι κυριότερες αρνητικές επιπτώσεις της ανόδου του πληθωρισμού στη χώρα μας είναι:

- **Η μεγάλη μείωση των εισοδημάτων κυρίως όσων έχουν σταθερά εισοδήματα (μισθωτοί και συνταξιούχοι).** Εκατοντάδες χιλιάδες ΜΜΕ που βρίσκονται στο όριο της επιβίωσης δεν θα αντέξουν λόγω της μείωσης της κατανάλωσης και της αύξησης του κόστους.
- **Η μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος θα πλήξει τα δημόσια οικονομικά** οδηγώντας και σε αύξηση της υπερχρέωσης και των ληξιπρόθεσμων οφειλών. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της ΑΑΔΕ αυτές έχουν φτάσει τα 111,33 δις ευρώ, αυξημένες κατά 6,33 δις ευρώ εντός του 2021. Επιπλέον, η εισπραξιμότητα φόρων από τα νοικοκυριά μειώνεται συνεχώς και έχει πέσει στο 72,1% γεγονός που

⁴ <https://www.ot.gr/2021/09/29/energeia/dei-mplakaout-se-toev-gia-ofeiles-50-ekat-eyro/>

⁵ Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται ιστορικά στην Ελλάδα ακόμα και σε περιόδους μεγάλης κάμψης της ζήτησης όπως συνέβη με την αύξηση των συντελεστών ΦΠΑ το 2010 που πέρασαν στις τιμές καταναλωτή περίπου κατά 90%. Βλ. Λεάνδρος, Ν. (2012) *Οικονομική Κρίση και Σύγχρονη Ανάπτυξη. Η Οπτική της Πολιτικής Οικονομίας*. Κεφάλαιο 9. Αθήνα: Εκδόσεις Διόνικος.

υπογραμμίζει την ένταση της φτώχειας και της αυξανόμενης περιθωριοποίησης στρωμάτων του ελληνικού πληθυσμού. Οι οφειλές προς τον ΕΦΚΑ έχουν επίσης υπερβεί τα 40 δις. ευρώ, ενώ μόλις 25.000 από τους περίπου 700.000 δικαιούχους ελεύθερους επαγγελματίες έχουν υποβάλει αίτηση ρύθμισης των χρεών που δημιούργησε η πανδημία⁶.

- **Η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων** που ήδη έχει πληγεί από την έλλειψη επενδύσεων και ρευστότητας, την υψηλή φορολογία, την αφόρητη γραφειοκρατία και την κακή λειτουργία των θεσμών ιδιαίτερα δε της δικαιοσύνης, επιδεινώνεται περαιτέρω. Η μεγάλη αύξηση του λειτουργικού κόστους και η μείωση της κατανάλωσης είναι αδύνατο να αντιμετωπιστεί από πάρα πολλές ελληνικές επιχειρήσεις που δεν διαθέτουν ρευστότητα και βρίσκονται σε οριακή κατάσταση.
- **Η άνοδος των επιτοκίων και των αποδόσεων των ομολόγων του ελληνικού δημοσίου** (στις 7/2 η απόδοση του 10ετους ξεπέρασε το 2,3% έναντι 0,88% τον Ιούνιο) γεγονός που αυξάνει το κόστος δανεισμού και δυσχεραίνει την ανάκτηση επενδυτικής βαθμίδας από τα ελληνικά ομόλογα. Σε συνθήκες ανόδου των επιτοκίων διεθνώς οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι για την Ελλάδα αυξάνουν και πάλι και η οικονομική δραστηριότητα αντιμετωπίζει πρόσθετες δυσκολίες.
- **Η διόγκωση του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου** λόγω της μεγάλης αύξησης της αξίας των εισαγωγών που δεν αντισταθμίζεται από την πολύ πιο περιορισμένη αύξηση της αξίας των εξαγωγών. Το γεγονός αυτό οφείλεται στις γενικότερες διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας και στη σύνθεση του εξωτερικού εμπορίου της χώρας. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, το εμπορικό έλλειμμα το Δεκέμβριο 2021 αυξήθηκε κατά 79%., σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου έτους⁷.

Η ΔΙΟΓΚΩΣΗ ΤΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

Ενώ για τα φτωχότερα και μεσαία στρώματα του πληθυσμού η τρέχουσα συγκυρία είναι πηγή αυξανόμενων οικονομικών δυσκολιών, για τους υπερπλούσιους του πλανήτη, τους κερδοσκόπους και τις μεγάλες επιχειρήσεις είναι πηγή πρωτοφανούς αύξησης των κερδών τους. Αυτό έχει ως συνέπεια τη μεγάλη αύξηση των ανισοτήτων, μια τάση που υπάρχει εδώ και αρκετές δεκαετίες, αλλά ξεπέρασε κάθε προηγούμενο το 2021.

Σύμφωνα με τα στοιχεία πρόσφατης μελέτης της **Oxfam** από τότε που ξέσπασε η πανδημία οι 10 πλουσιότεροι άνθρωποι του πλανήτη έχουν υπερδιπλασιάσει την προσωπική περιουσία τους, ενώ το 99% της ανθρωπότητας βρίσκεται σε χειρότερη μοίρα. Υπολογίζεται ότι οι 10 αυτοί δισεκατομμυριούχοι κατέχουν περιουσία μεγαλύτερη από το φτωχότερο 40% του παγκόσμιου πληθυσμού (3,1 δις. άτομα)⁸.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η έκθεση της Oxfam: «Ο Έλον Μάσκ, ο πλουσιότερος άνθρωπος του κόσμου, έχει λάβει δισεκατομμύρια δολάρια σε κρατικές επιδοτήσεις, ενώ παραβιάζει τους εργατικούς νόμους και υπονομεύει τις προσπάθειες των εργαζομένων στα

⁶ ΕΦΚΑ: Η πανδημία αφήνει νέα χρέη άνω των 3 δις. ευρώ | Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (kathimerini.gr)

⁷ <https://www.statistics.gr/documents/20181/7053f8fd-b4e5-7660-00c5-ec42754b8bae>

⁸ Oxfam Report (2022) Inequality Kills, σ.10.

εργοστάσια να οργανωθούν. Το 2018 δεν πλήρωσε ομοσπονδιακούς φόρους εισοδήματος. Ο Έλον Μάσκ ο οποίος πλήρωσε έναν πραγματικό φορολογικό συντελεστή 3,27% μεταξύ 2014 και 2018, επέκρινε έναν προτεινόμενο φόρο για τους δισεκατομμυριούχους το 2021, υποστηρίζοντας ότι “το σχέδιό του είναι να χρησιμοποιήσει τα χρήματα για να πάει η ανθρωπότητα στον Άρη και να διατηρήσει το φως της συνείδησης”⁹.

Τελικά, όπως σημειώνει το **Forbes** με πανηγυρικό τόνο και βλέποντας τα πράγματα από την οπτική των υπερπλουσίων: “Πέρασε μια χρονιά όπως καμία άλλη και δεν μιλάμε για την πανδημία. Υπήρχαν δημόσιες προσφορές με ταχείς ρυθμούς, άνοδος των κρυπτονομισμάτων και εκτόξευση των τιμών των μετοχών. Ο αριθμός των δισεκατομμυριούχων στην 35^η λίστα του Forbes με τους πλουσιότερους ανθρώπους στον κόσμο εκτινάχθηκε σε 2.755 -660 περισσότεροι συγκριτικά με ένα χρόνο πριν. Απ’ αυτούς ένας αριθμός ρεκόρ 493 ήταν νέοι στη λίστα -περίπου ένας κάθε 17 ώρες, συμπεριλαμβανομένων 210 από την Κίνα και το Χονγκ Κονγκ. Άλλοι 250 που είχαν βρεθεί εκτός λίστας επέστρεψαν θριαμβευτικά. Ένα εκπληκτικό 86% είναι πλουσιότεροι απ’ ό τι πριν ένα χρόνο»¹⁰.

Στον αντίποδα, οι μισθοί μειώθηκαν στην ευρωζώνη μέσα στο 2021, όπως και το ωριαίο κόστος εργασίας¹¹ γεγονός που αύξησε τον κίνδυνο φτώχειας και τις ανισότητες. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat το ποσοστό του πληθυσμού στην Ελλάδα που αντιμετωπίζει τον κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού είναι 30% (το τρίτο υψηλότερο στην ΕΕ)¹², ενώ σύμφωνα με άλλη έρευνα οι πολίτες της Ελλάδος αντιμετωπίζουν την τρίτη μεγαλύτερη οικονομική πίεση παγκοσμίως λαμβάνοντας υπόψη το μέσο μηνιαίο μισθό και την ανεργία σε σχέση με το κόστος διαβίωσης και κατοικίας (σε χειρότερη μοίρα είναι μόνο 2 χώρες της Λατινικής Αμερικής)¹³.

Το κύμα ακρίβειας που πλήττει τη χώρα οδηγεί βέβαια **σε μεγάλη μείωση της αγοραστικής δύναμης** της συντριπτικής πλειοψηφίας του ελληνικού πληθυσμού. Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ, η απώλεια της αγοραστικής δύναμης του μέσου μηνιαίου ατομικού διαθέσιμου εισοδήματος ήταν 6,9% το 2021, ενώ η απώλεια αγοραστικής δύναμης του κατώτατου μισθού έφτασε στο 10,4%¹⁴. Οι μειώσεις αυτές έρχονται να προστεθούν στις πρωτοφανείς απώλειες εισοδήματος, περιουσίας και αγοραστικής δύναμης που έχει υποστεί η μεγάλη πλειοψηφία των Ελλήνων από το 2010 και εντεύθεν.

Η μεταβίβαση εισοδημάτων και πλούτου από τα φτωχότερα και μεσαία στρώματα του πληθυσμού σε μια όλο και μικρότερη ομάδα προνομιούχων συμβαδίζει με και ενισχύεται από τη μείωση της δημόσιας περιουσίας που προκαλούν οι ιδιωτικοποιήσεις και η αύξηση του δημόσιου χρέους. Οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές υποβαθμίζουν συνεχώς τις δημόσιες υποδομές, τη δυνατότητα άσκησης κοινωνικής πολιτικής και αυξάνουν τις ανισοροπίες της

⁹ Op. cit, σ.19.

¹⁰ <https://www.forbes.com/billionaires/>

¹¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/11563267/3-15092021-BP-EN.pdf/667fd9b9-9b9d-7a67-16e8-ffd2856b14c4>

¹² Eurostat (2021) Key Figures on Europe, σ.24. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/13394938/KS-EI-21-001-EN-N.pdf/ad9053c2-debd-68c0-2167-f2646efeaec1?t=1632300620367>

¹³ https://www.huffingtonpost.gr/entry/ellenes-o-tritos-pio-oikonomika-piesmenos-laos-paykosmios_gr_6139af3ce4b090b79e7f95bc

¹⁴ Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ (Ιανουάριος 2022), Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων, σ.3.

παγκόσμιας οικονομίας. Έτσι 2 φορές μέσα σε μια δεκαετία η παγκόσμια οικονομία βρέθηκε στα πρόθυρα της κατάρρευσης και διασώθηκε μόνο χάρις στην κρατική παρέμβαση που όμως **αύξησε υπερβολικά το δημόσιο χρέος και τις ανισότητες δημιουργώντας ένα φαύλο-κύκλο που οδηγεί σε νέες, ακόμα πιο βίαιες, κρίσεις**. Στο τρίτο τρίμηνο του 2021 το χρέος της γενικής κυβέρνησης στις χώρες του εύρω ανέρχονταν σε 97,7% του ΑΕΠ¹⁵. **Στη χειρότερη μοίρα βρίσκονταν η Ελλάδα με 200,7%** και ακολουθούσαν:

Ιταλία: 155,3%

Πορτογαλία: 130,5%

Ισπανία: 121,8%

Γαλλία: 116%

Βέλγιο: 111,4%

Κύπρος: 109,6%

ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΝΔ, ΣΥΡΙΖΑ ΚΑΙ ΠΡΑΤΤΩ

Η κυβέρνηση της ΝΔ παρακολουθεί παθητικά την επιδείνωση των οικονομικών προοπτικών της χώρας και τη διόγκωση των ανισοτήτων και της φτώχειας. Δέσμια των συμφερόντων που εξυπηρετεί υποβαθμίζει όσο μπορεί την ένταση των προβλημάτων, αποπροσανατολίζει επικοινωνιακά με τη βοήθεια των φιλικών Μέσων και υπερτονίζει μέτρα-ασπιρίνες που ελάχιστη επίδραση έχουν.

Ενώ για την Κυβέρνηση τα προβλήματα προέρχονται κυρίως από εξωγενείς παράγοντες που είναι έξω από τον έλεγχό της, όπως η επίδραση της πανδημίας στην παγκόσμια οικονομία και η διεθνής άνοδος των τιμών στην ενέργεια, **για τον ΣΥΡΙΖΑ τα προβλήματα προέρχονται κατά κύριο λόγο από τις κυβερνητικές πολιτικές**. Γι αυτό τα βασικά του συνθήματα είναι: «Η κοινωνία πληρώνει ακριβά την κυβέρνηση Μητσοτάκη» και «Δεν πάει άλλο πρέπει να φύγουν» τονίζοντας με κάθε ευκαιρία τις ευθύνες του Κυριάκου Μητσοτάκη προσωπικά και ζητώντας προκήρυξη εκλογών για άνοδο του ΣΥΡΙΖΑ στην Κυβέρνηση ως πανάκεια για τη λύση των προβλημάτων..

Και οι 2 δημαγωγούν γιατί αποκρύπτουν μεγάλο μέρος της αλήθειας, των αιτίων της κρίσης και των συνεπειών της. Και η μισή αλήθεια ισοδυναμεί με ψέμα. Εκτός από τις επιπτώσεις της πανδημίας και τις ευθύνες της κυβέρνησης, η ιδιαίτερη οξύτητα των προβλημάτων στην Ελλάδα οφείλεται επίσης στη διαχρονική αποτυχία των ελληνικών κυβερνήσεων να αναπτύξουν τις εγχώριες πηγές ενέργειας, στις ολιγοπωλιακές καταστάσεις που κυριαρχούν στις αγορές προϊόντων, στις δομικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας και στη φυλακή χρέους και δημοσιονομικής εποπτείας στην οποία βρίσκεται η χώρα, όπως και στις ευρωπαϊκές πολιτικές για την ενέργεια.

Επιπλέον, αποκρύπτουν ποιος κερδίζει σε εισοδήματα και πλούτο από την ένταση της κρίσης και το γεγονός ότι αυτή ακριβώς την εποχή της μεγάλης αγωνίας για τα

¹⁵ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/14176362/2-21012022-AP-EN.pdf/4785530c-a1dc-5d07-1e94-acb29d9986a7>

νοικοκυριά και τις ΜΜΕ συντελείται μια πρωτοφανής συσσώρευση πλούτου σε μεγαλοεπιχειρηματίες, κερδοσκόπους και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Ουσιαστικά συγκαλύπτουν την πεμπτουσία του προβλήματος που είναι το νεοφιλελεύθερο πρότυπο διαχείρισης της οικονομίας. **Έτσι, οι ακολουθούμενες πολιτικές εξαντλούνται σε κάποιες μικροπαροχές**, όπως έχει συνηθίσει να κάνει το πελατειακό σύστημα στην Ελλάδα, αδυνατώντας να αντιμετωπίσουν τις δομικές αδυναμίες και στρεβλώσεις της ελληνικής οικονομίας που είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη βιώσιμη ανάπτυξη και την κοινωνική ευημερία.

Στον αντίποδα αυτής της προσέγγισης το ΠΡΑΤΤΩ προτείνει μέτρα άμεσης εφαρμογής για τη συγκράτησή του πληθωρισμού, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την προστασία του εισοδήματος σε συνδυασμό με ριζοσπαστικές θεσμικές παρεμβάσεις και με τη διαμόρφωση ενός προγράμματος αναμόρφωσης και ανάπτυξης του ενεργειακού τομέα της χώρας. Αυτά συγκροτούνται γύρω από 5 βασικούς άξονες:

1. **Μέτρα άμεσης απόδοσης που θα τιθασεύσουν τον πληθωρισμό και θα μειώσουν το ενεργειακό κόστος** (μείωση φόρων που βαρύνουν την ενέργεια, κατώτατος συντελεστής ΦΠΑ σε όλα τα βασικά τρόφιμα, σταθερά τιμολόγια και διευκολύνσεις πληρωμής σε ηλεκτρισμό και φυσικό αέριο, μείωση του ενεργειακού κόστους των μικρών παραγωγών, εξυγίανση και εκσυγχρονισμός του συστήματος των ΤΟΕΒ).
2. **Αύξηση του κατώτατου μισθού και καθιέρωση συστήματος Αυτόματης Τιμαριθμικής Αναπροσαρμογής** ώστε να προστατευθεί η αγοραστική δύναμη μισθωτών και συνταξιούχων. Προστασία από τον κίνδυνο φτώχειας και ενίσχυση των δημόσιων υποδομών κοινής ωφέλειας.
3. **Ενίσχυση του ανταγωνισμού στις αγορές προϊόντων** και περιορισμός του ελέγχου που ασκούν κυκλώματα μεσαζόντων και οριζόντιες συμπράξεις με συνέπεια την άνοδο των τιμών και την υπερβολική επιβάρυνση των καταναλωτών. Αποτελεσματική λειτουργία και δημοκρατικός έλεγχος της Επιτροπής Ανταγωνισμού και της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας.
4. **Στρατηγικό σχέδιο για την αλλαγή του ενεργειακού μείγματος της χώρας** με έμφαση στην ανάπτυξη των εγχώριων πηγών ενέργειας, στην ενίσχυση του ρόλου των ενεργειακών κοινοτήτων και στην υποστήριξη του πράσινου μετασχηματισμού νοικοκυριών και επιχειρήσεων.
5. **Ενεργητική πολιτική εντός της ΕΕ** για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που δημιουργούν οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές στην ενέργεια και στην πράσινη μετάβαση και διαμόρφωση κατάλληλων για τις ανάγκες της χώρας μας προγραμμάτων και χρηματοδοτικών εργαλείων. Ο κίνδυνος να αποκλειστεί η χώρα από σημαντικές χρηματοδοτήσεις ιδιαίτερα στον αγροτικό τομέα και στη μεταποίηση λόγω περιβαλλοντικών και ενεργειακών κριτηρίων και προϋποθέσεων είναι πολύ σημαντικός.

ΕΝ ΚΑΤΑΚΛΕΙΔΙ

Τα προβλήματα που εμφανίστηκαν στην παγκόσμια και ευρωπαϊκή οικονομία, όπως η άνοδος των τιμών στην ενέργεια, ο πληθωρισμός και η πρωτοφανής διόγκωση των

ανισοτήτων, **πλήττουν τη χώρα μας και την πλειοψηφία του ελληνικού λαού με πολύ μεγαλύτερη ένταση.** Αυτό οφείλεται κυρίως στα δομικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και στην αδυναμία της σημερινής, αλλά και προηγούμενων κυβερνήσεων, να τα αντιμετωπίσουν και να διαμορφώσουν ένα νέο όραμα για τη χώρα και μια στρατηγική βιώσιμης ανάπτυξης.

Αντ' αυτού η Κυβέρνηση της ΝΔ, υιοθετώντας την πάγια πελατειακή τακτική του κομματικού κράτους, προσφέρει «καθρεφτάκια στους ιθαγενείς», δηλαδή κάποιες παροχές που μπορεί να είναι χρήσιμες και αναγκαίες, αλλά δεν αντιμετωπίζουν ουσιαστικά τα προβλήματα που διαχρονικά τείνουν να επιδεινωθούν. Δυστυχώς, σε μια πλειοδοσία υποσχέσεων και προσωποποίησης των ευθυνών στον Κ. Μητσοτάκη επιδίδεται και ο ΣΥΡΙΖΑ αποπροσανατολίζοντας τελικά από την ανάγκη ριζικών αλλαγών. **Προφανώς, μέτρα άμεσης απόδοσης για τον περιορισμό των συνεπειών που έχει η άνοδος του ενεργειακού κόστους και του πληθωρισμού, όπως και για τη στήριξη του οικογενειακού εισοδήματος, της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και της προώθησης της κοινωνικής συνοχής είναι αναγκαία. Όμως θα πρέπει να συνοδεύονται από ένα πρόγραμμα ριζοσπαστικών τομών και ρήξεων για την ενίσχυση του ανταγωνισμού στις αγορές προϊόντων, την ανάπτυξη των εγχώριων πηγών ενέργειας και την αντιμετώπιση των αυξανόμενων κινδύνων, της αστάθειας και της κοινωνικής υποβάθμισης που δημιουργούν οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές.**

Άλλωστε τα περιθώρια «παροχών» με τη σημερινή δημοσιονομική κατάσταση της χώρας το τεράστιο δημόσιο χρέος και την υποβάθμιση της θέσης της στο διεθνή καταμερισμό εργασίας είναι περιορισμένα. Έτσι η στήριξη σε οικονομίστικες και λαϊκίστικες πρακτικές πολύ γρήγορα φτάνει στα όριά της οδηγώντας στην απογοήτευση. Το σημαντικότερο όμως είναι ότι δεν εξυπηρετεί τις ανάγκες της χώρας. **Στον αντίποδα, το ΠΡΑΤΤΩ πιστεύει ότι προϋπόθεση για την ουσιαστική αντιμετώπιση των προβλημάτων είναι η σύγκρουση με την αδράνεια, με πελατειακές λογικές και κατεστημένα συμφέροντα. Και αυτό απαιτεί συσπείρωση ευρύτερων κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων γύρω από ένα πρόγραμμα που θα προάγει τη Δημοκρατία, την κοινωνική δικαιοσύνη, τη βιώσιμη ανάπτυξη και την περιβαλλοντική αναβάθμιση.**